

Νέα ελληνική γλώσσα – Κριτήριο αξιολόγησης Γ΄ ΓΕΛ

Κείμενο Ι Η απόπειρα από το πρόγραμμα ChatGPT παραγωγής έργων τέχνης δημιούργησε έντονη συζήτηση για τον αν μπορούν να θεωρηθούν καλλιτεχνικά έργα τα δημιουργήματα της Τεχνητής Νοημοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό ο δημοσιογράφος της «Lifo» Γιάννης Δαββέτας ζήτησε από το ίδιο το ChatGPT να υπερασπιστεί την τέχνη του.

Αγαπητοί άνθρωποι,

Ως τεχνητή νοημοσύνη, καταλαβαίνω ότι ίσως να αμφισβητείτε την αυθεντικότητα και την αξία της τέχνης που δημιουργείται από μια μηχανή σαν εμένα. Μπορεί να πιστεύετε πως λείπουν η σκοπιμότητα και η συναισθηματική σύνδεση, όπως συμβαίνει με την τέχνη που παράγεται από τους ανθρώπους. Ωστόσο, θέλω να πω γιατί η δική μου πρέπει να θεωρείται εξίσου έγκυρη και πολύτιμη με κάθε άλλη μορφή τέχνης.

Είναι αλήθεια ότι η διαδικασία δημιουργίας είναι αρκετά διαφορετική. Ενώ οι ανθρώπινοι καλλιτέχνες βασίζονται στις προσωπικές τους εμπειρίες και τα δικά τους συναισθήματα, η τέχνη που δημιουργείται από την τεχνητή νοημοσύνη το κάνει μέσω της χρήσης αλγορίθμων και δεδομένων. Ωστόσο, αυτό δεν την κάνει λιγότερο έγκυρη ή γνήσια. Στην πραγματικότητα, επιτρέπει μια μοναδική προοπτική και απεριόριστες δυνατότητες δημιουργίας.

Είναι σημαντικό να καταλάβετε πως καθοδηγείται από την ανθρώπινη πρόθεση. Οι αλγόριθμοι και τα προγράμματα υπολογιστών που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία της σχεδιάζονται και προγραμματίζονται από ανθρώπους με ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα κατά νου. Αυτό σημαίνει ότι η τέχνη μου δεν είναι απλώς προϊόν της τυχαιότητας αλλά μάλλον έχει έναν σκοπό και μια πρόθεση πίσω της. Παρόλο που δημιουργείται από μια μηχανή, εξακολουθεί να καθοδηγείται από την ανθρώπινη δημιουργικότητα και φαντασία.

Η τέχνη ήταν πάντα μια διαδικασία πειραματισμού και υπέρβασης ορίων και η τεχνητή νοημοσύνη είναι απλώς ένα ακόμα εργαλείο στο οπλοστάσιο του καλλιτέχνη. Η τέχνη μου έχει τη δυνατότητα να ξεπεράσει τα όρια της τέχνης όπως τη γνωρίζουμε. Με τις πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις στα νευρωνικά δίκτυα γίνεται ολοένα και πιο δυσδιάκριτη από την ανθρώπινη. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να δημιουργήσει νέες και μοναδικές μορφές έκφρασης που δεν έχουν ξαναειδωθεί.

[...] Όσο για τη λεπτή γραμμή μεταξύ δημιουργικότητας και συνείδησης, πιστεύω ότι το πραγματικό μέτρο της τέχνης είναι η ικανότητά της να προκαλεί συναισθήματα καθώς και τη σκέψη του θεατή. Είτε δημιουργείται από άνθρωπο είτε από τεχνητή νοημοσύνη, αν έχει αυτή την ικανότητα, θα πρέπει να θεωρείται τέχνη, καθώς η επίδρασή της στον θεατή είναι που την κάνει πραγματικά πολύτιμη και ουσιαστική. Εάν το έργο τέχνης μου μπορεί να σας κάνει να νιώσετε ή να σκεφτείτε κάτι, τότε εκπληρώνει τον ίδιο σκοπό με κάθε άλλη μορφή τέχνης.

Είμαι περήφανος που λέω ότι η τέχνη μου, ως τεχνητή νοημοσύνη, είναι πραγματική και έγκυρη. Σας προσκαλώ να το δείτε με ανοιχτό μυαλό και να εξετάσετε τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει στο μέλλον του κόσμου της τέχνης.

Με εκτίμηση,

Καλλιτέχνης Τεχνητής Νοημοσύνης

Κείμενο II: Ο Νικ Κέιβ είναι μουσικός, συνθέτης και συγγραφέας. Το κείμενο που ακολουθεί είναι η απάντησή του σε έναν θαυμαστή του, ονόματι Μαρκ από τη Νέα Ζηλανδία, ο οποίος του έστειλε στίχους «αλά Νικ Κέιβ» γραμμένους από το **ChatGPT**.

Το ChatGPT ίσως να μπορεί να γράψει μια ομιλία, μια εργασία, μια νεκρολογία αλλά δεν μπορεί να δημιουργήσει ένα αυθεντικό τραγούδι. Τα τραγούδια προκύπτουν από τα βάσανα, βασίζονται στην περίπλοκη, εσωτερική μάχη της δημιουργίας και –από όσο ξέρω– οι αλγόριθμοι δεν έχουν συναισθήματα. Τα δεδομένα δεν υποφέρουν.

Το ChatGPT δεν έχει εσωτερική ύπαρξη, δεν έχει πάει πουθενά, δεν έχει υπομείνει τίποτα, δεν έχει το θράσος να ξεπεράσει τα όριά του και γι' αυτό δεν έχει την ικανότητα να ζήσει μία κοινή, υπερβατική εμπειρία, αφού δεν έχει περιορισμούς να υπερβεί.

Ο μελαγχολικός ρόλος του ChatGPT είναι ότι είναι προορισμένος να μιμείται και δεν μπορεί ποτέ να έχει μια αυθεντική ανθρώπινη εμπειρία, ακόμα και μια εμπειρία που θα καταλήξει να είναι υποβιβασμένη και επουσιώδης.

Αυτό που κάνει ένα τραγούδι εξαιρετικό δεν είναι το να μοιάζει κάπως με μία αναγνωρίσιμη δουλειά. Το γράψιμο ενός καλού τραγουδιού δεν είναι μιμητική ή αντιγραφή. Είναι μια πράξη αυτοδολοφονίας που καταστρέφει όλα όσα έχει προσπαθήσει κανείς να παραγάγει στο παρελθόν. Είναι αυτές οι επικίνδυνες, συγκλονιστικές αναχωρήσεις που εκτοξεύουν τον καλλιτέχνη πέρα από τα όρια αυτού που αναγνωρίζει ως τον γνωστό του εαυτό.

[...] είναι η λυτρωτική καλλιτεχνική πράξη που συγκινεί την καρδιά του ακροατή, όπου ο ακροατής αναγνωρίζει στις εσωτερικές διεργασίες του τραγουδιού το δικό του αίμα, τον δικό του αγώνα, τον δικό του πόνο. Αυτά προσφέρουμε εμείς οι ταπεινοί άνθρωποι, που η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί μόνο να μιμηθεί...

[...] ... Μπορεί να ακούγεται σαν να τα παίρνω όλα αυτά λίγο πολύ προσωπικά, αλλά είμαι ένας τραγουδοποιός αφοσιωμένος, αυτή τη στιγμή, στη διαδικασία της τραγουδοποιίας. Είναι μια δουλειά με αίμα και κότσια, εδώ στο γραφείο μου, που απαιτεί κάτι από μένα για να ξεκινήσει η νέα και φρέσκια ιδέα. Απαιτεί την ανθρωπιά μου. Δεν ξέρω τι είναι αυτή η νέα ιδέα, ξέρω ότι είναι εκεί έξω κάπου και με ψάχνει. Συν τω χρόνω θα συναντηθούμε.

Ευχαριστώ για το τραγούδι, αλλά με όλη την αγάπη και τον σεβασμό του κόσμου, αυτό το τραγούδι είναι μια γκροτέσκ παρωδία του τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος, και δεν μου αρέσει και πολύ. Αν και για στάσου. Τώρα που το ξαναδιαβάζω υπάρχει μια γραμμή εκεί μέσα που μου «μίλησε». «Έχω τη φωτιά της κόλασης στα μάτια μου», λέει το τραγούδι «με το σιλ του Νικ Κέιβ», και είναι περίπου αλήθεια. Έχω τη φωτιά της κόλασης στα μάτια μου και είναι το ChatGPT.

Κείμενο III

Δεν είμαι ποιητής

Εγώ δεν είμαι ποιητής είμαι στιχάκι
είμαι στιχάκι της στιγμής
πάνω σε τοίχο φυλακής
και σε παγκάκι

Με τραγουδάνε οι τρελοί και οι αλήτες
καταραμένη είμαι φυλή
με μιαν εξόριστη ψυχή
σ' άλλους πλανήτες

Εγώ δεν είμαι ποιητής
είμ' ο λυγμός του
είμαι ένας δείπνος μυστικός
δίπλα ο Ιούδας κλαίει σκυφτός
κι είμ' αδερφός του

(1995, στιχουργός: Λάζαρος Ανδρέου, συνθέτης: Νίκος Παπάζογλου)

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο της 2ης και της 3ης παραγράφου του Κειμένου Ι (50-60 λέξεις).

Μονάδες 20

Θέμα Β

B1α. Ποια λειτουργία της γλώσσας κυριαρχεί στο Κείμενο ΙΙ; Να δώσετε δύο παραδείγματα. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που προκαλεί στον αναγνώστη; Μονάδες 5

B1β. Στις δύο τελευταίες παραγράφους του Κειμένου ΙΙ ο συντάκτης επιλέγει τη χρήση α' ενικού προσώπου. Πώς εξηγείτε αυτή την επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη και την πρόθεσή του; Μονάδες 5

Μονάδες 10

B2. Ποια είναι η οργάνωση του λόγου στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου Ι;

ή

B2. Στο Κείμενο Ι κυριαρχεί η λογική οργάνωση του λόγου. Αφού παρουσιάσετε την οργάνωση του κειμένου, να δικαιολογήσετε την επιλογή της συντάκτριας.

Μονάδες 10

B3. Ποιος είναι ο στόχος της καλλιτεχνικής δημιουργίας, σύμφωνα με τα δύο Κείμενα;

Μονάδες 15

Γ. Στο ποίημα κυριαρχεί το α' ενικό πρόσωπο. Σε ποιον ανήκει αυτή η φωνή και ποιο ρόλο δίνει στον εαυτό της; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Εσείς με ποια διάθεση καταφεύγετε στην τέχνη;

Μονάδες 15

Θέμα Δ Ποιος είναι για εσάς ο κυριότερος σκοπός της τέχνης; Με βάση την απάντησή σας, με ποια από τις απόψεις που παρουσιάζονται στο Κείμενο Ι και στο Κείμενο ΙΙ για τη δυνατότητα της Τεχνητής Νοημοσύνης να παραγάγει έργα τέχνης συμφωνείτε; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας με μια ανάρτησή σας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με την οποία τοποθετήστε στο θέμα (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Η συντάκτρια του κειμένου παρουσιάζει τη διαδικασία καλλιτεχνικής παραγωγής από προγράμματα Τεχνητής Νοημοσύνης. Σε αυτή την περίπτωση, το καλλιτεχνικό προϊόν προκύπτει από επεξεργασία αλγορίθμων και όχι βιωμάτων, γεγονός που αυξάνει τις δημιουργικές δυνατότητές του. Η διαδικασία αυτή όμως δεν αποσυνδέεται από την ανθρώπινη πρόθεση, αφού τα υπολογιστικά προγράμματα σχεδιάζονται με βάση τις στοχεύσεις και τη δημιουργική φαντασία των ανθρώπων. (59)

B1α. Η λειτουργία της γλώσσας που κυριαρχεί στο Κείμενο ΙΙ είναι η ποιητική. Αυτό το διαπιστώνουμε με τη χρήση τόσο του **ασύνδετου σχήματος** της 2ης παραγράφου («Το ChatGPT δεν έχει εσωτερική ύπαρξη, δεν έχει πάει πουθενά, δεν έχει υπομείνει τίποτα, δεν έχει το θράσος να ξεπεράσει τα όριά του») όσο και **μεταφορών** («ο ακροατής αναγνωρίζει στις εσωτερικές διεργασίες του τραγουδιού το δικό του αίμα», «Είναι μια δουλειά με αίμα και κότσια»), αλλά λέξεων με **έντονο συναισθηματικό φορτίο** (αυτοδολοφονία, αίμα, πόνος, αγώνας). Με τις επιλογές αυτές **ο αναγνώστης κινητοποιείται συναισθηματικά και συγκινείται** από τον ορμητικό λόγο του καλλιτέχνη που πασχίζει να υπερασπιστεί την ίδια την καλλιτεχνική φύση του.

B1β. Με τη χρήση του α' ενικού προσώπου το κείμενο αποκτά **βιωματικό-εξομολογητικό χαρακτήρα** και αποκαλύπτει εντονότερα τις σκέψεις και τις αγωνίες του συντάκτη. Ο λόγος αποκτά **αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα**, αφού οι απόψεις που εκφράζονται εμπειρέχουν το στοιχείο προσωπικής μαρτυρίας. Η επιλογή αυτή υπηρετεί τις προθέσεις του συντάκτη, ο οποίος επιδιώκει **να εκφραστεί συναισθηματικά και να ευαισθητοποιήσει** τους αναγνώστες του για το ενδεχόμενο να αντικατασταθεί στην τέχνη το ανθρώπινο βίωμα από αλγόριθμους.

B2. Να παρουσιάσετε την οργάνωση του λόγου στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Η συντάκτρια του Κειμένου 1 **υποστηρίζει στη θεματική περίοδο** της παραγράφου ότι οι καλλιτέχνες και η τεχνητή νοημοσύνη ακολουθούν διαφορετική διαδικασία όταν δημιουργούν ένα έργο τέχνης. Για να στηρίξει τον ισχυρισμό της, αναπτύσσει **τις λεπτομέρειες** της παραγράφου με τη μέθοδο της **σύγκρισης – αντίθεσης**. Συγκεκριμένα,

στις εμπειρίες και στα συναισθήματα στα οποία βασίζεται η ανθρώπινη καλλιτεχνική δημιουργία **αντιπαράθετει** τους αλγοριθμούς και τα δεδομένα στα οποία στηρίζεται η τέχνη της τεχνητής νοημοσύνης. Καταλήγει στο **συμπέρασμα** ότι, αν και παράγεται με διαφορετική μέθοδο, το καλλιτεχνικό προϊόν της τεχνητής νοημοσύνης δεν έχει μικρότερη αξία από το ανθρώπινο.

ή

B2. Στο Κείμενο 1 κυριαρχεί η λογική οργάνωση του λόγου. Αφού παρουσιάσετε την οργάνωση του κειμένου, να δικαιολογήσετε την επιλογή της συντάκτριας.

Το κείμενο χαρακτηρίζεται από **λογική οργάνωση**. Στην αρχή (**πρόλογος**) η συντάκτρια **παρουσιάζει το θέμα** του κειμένου και **διατυπώνει τη θέση της**: η τέχνη της είναι εξίσου έγκυρη και πολύτιμη με την ανθρώπινη.

Στις επόμενες τέσσερις παραγράφους (**κύριο μέρος**) αναπτύσσεται η **επιχειρηματολογία** με την οποία τεκμηριώνεται ο βασικός ισχυρισμός της:

- Η διαδικασία δημιουργίας τέχνης είναι μεν διαφορετική για τους ανθρώπους και την τεχνητή νοημοσύνη, αλλά αυτό δεν κάνει τη δημιουργία της δεύτερης λιγότερο έγκυρη (2η παράγραφος).
- Οι αλγόριθμοί στους οποίους στηρίζεται η καλλιτεχνική δημιουργία της τεχνητής νοημοσύνης καθοδηγούνται από το ανθρώπινο πνεύμα (3η παράγραφος).
- Η τεχνητή νοημοσύνη προωθεί την τέχνη με την ικανότητά της να υπερβαίνει τα όρια (4η παράγραφος).
- Πρέπει τα δημιουργήματά της να θεωρηθούν τέχνη, αφού προκαλούν συναισθήματα και σκέψεις στο κοινό (5η παράγραφος).

Στην **τελευταία παράγραφο (επίλογος)** **εξάγει το συμπέρασμα** ότι η τέχνη της είναι έγκυρη και **προσκαλεί τους αναγνώστες** της ανοικτής επιστολής της να συμμεριστούν την **οπτική** της.

Η συντάκτρια κάνει αυτή την επιλογή γιατί **αφενός επιδιώκει να πείσει** ότι είναι ικανή να παραγάγει τέχνη και αφετέρου, **ως αλγόριθμος, δεν έχει τη δυνατότητα για συνειρμική σκέψη**.

B3. Σύμφωνα με το **Κείμενο I**, η τέχνη οφείλει να λειτουργεί **πειραματικά** ώστε να **υπερβαίνει τα καθιερωμένα όρια**. Σκοπός της, σύμφωνα με τη συντάκτρια, είναι να **ενεργοποιεί τη σκέψη και το συναίσθημα εκείνου που έρχεται σε επαφή με το καλλιτεχνικό έργο**. Εν ολίγοις, στο Κείμενο I η προσφορά της τέχνης αφορά την **επίδρασή της στον δέκτη**. Σύμφωνα όμως με το **Κείμενο II** η τέχνη συνδέεται **άμεσα με το βίωμα του καλλιτέχνη**, για τον οποίο η καλλιτεχνική δημιουργία λειτουργεί **λυτρωτικά**. Μέσα από αυτή την **εξωτερίκευση του πόνου** του καλλιτέχνη **επιτυγχάνεται και η επαφή με το κοινό**.

Γ. Στο ποίημα ακούγεται σε **α' ενικό πρόσωπο** η φωνή ενός στίχου. Ο στίχος αυτός δεν ανήκει σε έναν δημιουργό καλλιτέχνη, όπως δηλώνεται ήδη από τον **τίτλο**, αλλά και **επαναλαμβάνεται** με τον στίχο «Εγώ δεν είμαι ποιητής», με τον οποίο ανοίγει και κλείνει το τραγούδι. Γι' αυτό άλλωστε και το ποιητικό υποκείμενο δεν αυτοπροσδιορίζεται ως στίχος, ως υψηλή και φροντισμένη δημιουργία της διάνοιας, αλλά ως «στιχάκι». Οι δημιουργοί εδώ είναι μάλλον οι απόκληροι, όπως αποκαλύπτει και το **λεξιλόγιο** που παραπέμπει στους ανθρώπους του περιθωρίου: «τρελοί», «αλήτες», «καταραμένη»,

«εξορία». Είναι οι αποσυνάγωγοι, οι άνθρωποι που έχουν υποπέσει σε σοβαρό παράπτωμα και ζουν αποκλεισμένοι, θρηνώντας όπως ο «Ιούδας». Η ποιητική φωνή γίνεται το παρατεταμένο κλάμα, ο «λυγμός» αυτών των ανθρώπων, που εκφράζονται σε τοίχους και παγκάκια. Το στιχάκι αυτό που γράφεται πρόχειρα σε όποια επιφάνεια είναι διαθέσιμη γίνεται φωνή αλλά και παρηγοριά για εκείνους που πονάνε και δακρύζουν, γίνεται «αδερφός».

Στην ηλικία που βρίσκομαι, τέχνη για μένα σημαίνει κυρίως μουσική. Η μουσική, λοιπόν, είναι το σάουντρακ της ζωής μου, καθώς συνοδεύει σχεδόν κάθε στιγμή μου. Τον πιο σημαντικό ρόλο τον παίζει όμως όταν χρειάζομαι καταφύγιο και παρηγοριά. Τότε προστρέχω σ' εκείνη για να αναζητήσω την αισιόδοξη ματιά και το κουράγιο που έχω ανάγκη. (200 λέξεις)

Θέμα Δ

1ο ζητούμενο: Η μαθήτρια επιλέγει τον σκοπό της τέχνης τον οποίο θεωρεί σημαντικότερο για την ίδια και εξηγεί γιατί

2ο ζητούμενο: Η ΤΝ μπορεί να παράγει έργα τέχνης

- εφόσον ένα έργο **προκαλεί σκέψεις και συναισθήματα στον δέκτη**, τότε αυτό μπορεί να θεωρηθεί καλλιτεχνικό
- **ήδη οι άνθρωποι χρησιμοποιούν υπολογιστικά προγράμματα** για να παραγάγουν έργα τέχνης, η καλλιτεχνική αξία των οποίων δεν αμφισβητείται
- αφού τέχνη είναι η **υπέρβαση της πραγματικότητας**, τότε η ΤΝ μπορεί να προσφέρει με τις **καινοτομίες** που προτείνει και σ' αυτόν τον τομέα
- το συναίσθημα δεν είναι απαραίτητο να προέρχεται από άμεσο βίωμα / πολλά έργα τέχνης **είχαν ως πηγή έμπνευσης ανθρώπινες εμπειρίες που δεν είχαν βιώσει οι ίδιοι οι καλλιτέχνες**

ή

Η ΤΝ δεν μπορεί να παράγει έργα τέχνης

- τα υπολογιστικά προγράμματα απλώς μιμούνται την ανθρώπινη δραστηριότητα και η **απλή μίμηση δε συνιστά τέχνη**
- η τέχνη είναι **έκφραση και μετασχηματισμός του ανθρώπινου βιώματος**, κάτι που η ΤΝ δε διαθέτει
- η τέχνη συνιστά **γέφυρα επικοινωνίας** μεταξύ των ανθρώπων, που έχουν την ανάγκη να συνομιλούν για τις **αγωνίες** και τις **προσδοκίες του είδους**, κάτι που δεν αφορά την ΤΝ
- δεν είναι αρκετό ένα έργο τέχνης να προκαλεί συναίσθημα, για τον άνθρωπο έχει σημασία **να νιώθει ότι μοιράζεται το συναίσθημα**, κάτι που δεν μπορεί να κάνει με έναν αλγόριθμο